

รูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพ
ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

A MODEL FOR THE PARTICIPATION OF LOCAL WISDOM IN THE CAREER
DEVELOPMENT OF 21ST CENTURY LEARNERS IN SMALL ELEMENTARY
SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

พรกานต์ กลมเกลียว, นเรศ ขันธะรี, พงษ์ธร สิงพันธ์

Pornkan Glomkiew, Narech Khantaree, Pongthorn Singpan

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Corresponding Author Email: pornkan.g60@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน 2) สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน และ 3) ประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตตรวจราชการที่ 14 จำนวน 291 โรงเรียน ได้มาโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย จากประชากรจำนวน 1,148 โรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญในการสร้างรูปแบบ จำนวน 13 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับปานกลาง 2. รูปแบบ ประกอบด้วย 2.1 การวางแผน 2.2 การจัดองค์กร 2.3 การสร้างความสัมพันธ์ชุมชน 2.4 การสร้างเครือข่าย 2.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2.6 การติดตามประเมินผล และ 2.7 การชื่นชมยินดี และ 3. ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; ทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the current state and the need for local wisdom participation in career development of learners. 2. To create a model and 3. To evaluate a model for local wisdom participation in the career development of 21st century for learners. The samples consisted of 291 personnel, by simple random sampling, derived from small primary schools in the Government Inspectorate 14, of 1,148 schools, 13 experts to create a model and 26 professionals to evaluate the model. The research instruments were questionnaires, focus groups discussion form, and model evaluation forms. Collected data were analyzed by using mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings were as follows; 1. The current state and the need for local wisdom participation in the career development of 21st century learners was found to be at a medium level. 2. A model consisted of: 2.1 planning 2.2 organization 2.3 building relationships with communities 2.4 networking 2.5 sharing of knowledge 2.6 monitoring and evaluation and 2.7 appreciation. 3. A model was assessed by experts resulted in a highest level of suitability, possibility and utility.

Keywords: Participation; Local Wisdom; Career Skill of 21st Century

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและความต้องการพื้นฐานของผู้คนในสังคม ให้มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น การประกอบอาชีพที่มีหลากหลายมากขึ้น และก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การกระจายรายได้ ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม (ธีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีไพโรจน์, 2554) เพื่อให้มีศักยภาพแข่งขัน แนวทางสำคัญของการพัฒนาประเทศ คือ การพัฒนาคนเพื่อให้สนองตอบความต้องการของคนส่วนมากในสังคม ผู้ที่ประกอบอาชีพ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม บนพื้นฐานของ วัฒนธรรม และบริบทของพื้นที่ การจัดการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมีการสร้างพื้นฐาน ทักษะที่จำเป็นให้กับผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะที่จำเป็น ต่อการใช้ชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ตามวิถีชีวิตแบบไทยและอยู่ในสภาวะที่พร้อมที่จะแข่งขันและ ร่วมมือกันได้ในศตวรรษที่ 21 (ทัศนีย์ ทองไชย, 2556) ภาครัฐจึงควรกำหนดให้โรงเรียนมี หลักสูตรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทักษะอาชีพแก่ผู้เรียน เนื่องจาก ทักษะอาชีพเป็นความสามารถที่บุคคลจะใช้ความรู้ความคิดในการแก้ปัญหาและสามารถในการ

วางแผนเพื่อเลือกประกอบอาชีพในอนาคตให้เหมาะสม (ชนิดดา เทียนฤกษ์, 2558) โดยเฉพาะทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 เป็นความสามารถที่มีความจำเป็นต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีความซับซ้อน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและนำทางบุคคลให้มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสามารถในการกำกับตนเองในการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น (จารุวรรณ เต็มสุข, 2558) เพราะทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในด้านทักษะชีวิต มีทักษะในการทำงาน และมีทักษะอาชีพที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ควบคู่ไปกับการมีทักษะทักษะชีวิตและอาชีพที่จำเป็น (วิจารณ์ พานิช, 2555) โดยอาศัยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาและยกระดับการศึกษาซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อให้เอื้อต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายและการพัฒนา จะเป็นวิธีที่เหมาะสมตรงกับสภาพและความต้องการของชุมชน (ทัศนีย์ ทองไชย, 2556) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่โรงเรียนจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่กระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่หมายถึง โรงเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา อันสืบเนื่องมาจากนโยบายกระทรวงศึกษาธิการและความต้องการของประชาชนจากสภาพบริบทด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และอื่น ๆ ที่เปลี่ยนแปลง และเพื่อให้เด็กในวัยเรียนทุกคนได้เรียนอย่างทั่วถึง จากสภาพปัจจุบันพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กประสบกับปัญหาและอุปสรรคเป็นอย่างมากทั้งในด้านการบริหารงานวิชาการคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ขาดสื่อ เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญที่หลากหลาย การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดำเนินการไม่ได้หรือได้ก็ไม่ได้เท่าที่ควร ปัญหาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในเรื่องกระบวนการจัดการเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน ปัญหาการไม่ใช้แหล่งเรียนรู้ให้คุ้มค่า ในด้านบุคลากร คือขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้น ครูไม่ครบตามวิชาเอกครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษา ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ขาดการเตรียมการสอน และต้องรับผิดชอบสอนหลายชั้นเวลาเดียวกัน รวมทั้งปัญหาสำคัญที่พบคือผู้เรียนขาดทักษะที่สำคัญในการประกอบอาชีพ และผู้เรียนทุกระดับยังขาดทักษะ สมรรถนะและคุณลักษณะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตอย่างเหมาะสมกับโลกปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

แนวคิดและทฤษฎีที่ได้นำมาใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ชุมชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กร ได้เข้ามามีบทบาทดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน จนบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การมีส่วนร่วมร่วมอาจเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการมีเงื่อนไขหรือความผูกพันส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย สำเร็จโดยมีความคิดเห็นสอดคล้องร่วมกัน เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดประโยชน์ร่วมกัน ทำให้ตนเองและองค์กรมีความเจริญยิ่งขึ้น ซึ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ เป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้น ได้มาจากคำถามว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมิน ผลนั้นสิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้ (Cohen & Uphoff, 1997) อีกทั้งความสำคัญของการมีส่วนร่วม สามารถสรุปได้ดังนี้คือ ทำให้คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น ใช้ต้นทุนน้อย และลดความล่าช้าลง เป็นการสร้างฉันทามติจากทุกฝ่าย การนำไปปฏิบัติทำได้ง่ายขึ้น ทำให้หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า สร้างความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม สามารถการคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน และนำไปสู่การพัฒนาภาคประชาสังคม แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นองค์ความรู้ที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปัจจุบันภายในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งความรู้เหล่านั้นเกิดจากการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดกันมา หรือจากประสบการณ์ที่ทำงานนั้นจนเกิดเป็นทักษะ แล้วมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัย ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิต ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นตามวิถีชีวิตไทยมีทั้งสิ้น 10 ด้าน คือ 1) ด้านเกษตรกรรม 2) ด้านประมงการอยู่ร่วมกัน 3) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม 4) ด้านการแพทย์แผนไทย 5) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6) ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรม 7) ด้านปรัชญา 8) ด้านโภชนาการ 9) ด้านการแก้ปัญหา 10) ด้านการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2547) แนวคิดเกี่ยวกับทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เป็น ความสามารถที่มีความจำเป็นต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีความซับซ้อน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม และนำทางบุคคลให้มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสามารถในการกำกับตนเองในการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในกลุ่มคนที่มี

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ (จารุวรรณ เต็มสุข, 2558) ซึ่งมี 10 ประการ ประกอบด้วย 1) การแก้ปัญหาซับซ้อนได้ 2) การคิดเชิงวิพากษ์ 3) ความคิดสร้างสรรค์ 4) การบริหารจัดการบุคคล 5) การทำงานร่วมกับผู้อื่น 6) ความฉลาดทางอารมณ์ 7) การตัดสินใจและประเมินได้ดี 8) การบริการที่ดี 9) ความสามารถในการต่อรอง และ 10) ความยืดหยุ่นทางความคิด (World Economic Forum, 2016)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวและจากการสำรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเห็นว่าการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นควรถูกนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นรูปแบบที่ชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษาดำเนินภารกิจอันสำคัญตอบสนองต่อนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีการดำเนินการวิธีวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชากรคือโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 14 ประกอบด้วย จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร และจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 1,148 โรงเรียน จากนั้นกำหนดจำนวนของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 291 โรงเรียน และทำการสอบถามผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน ในแต่ละโรงเรียน คิดเป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 873 คน และทำการทำการสุ่มแบบง่ายเพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการร่วมวางแผน 2) ด้านการร่วมปฏิบัติ 3) ด้านร่วมติดตามประเมินผล และ 4) ด้านการร่วมปรับปรุงพัฒนา จำนวน 28 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวนี้สร้างโดยการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จากนั้นนำสิ่งที่ได้จากการสังเคราะห์มากำหนดมาสร้างเป็นแบบสอบถามตามเนื้อหาและตัวบ่งชี้ และตรวจสอบเครื่องมือทำโดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนจำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความตรงเชิงโครงสร้าง เลือกมาเฉพาะข้อที่ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.6 – 1.0 เก็บข้อมูลด้วยการนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่าง นำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย และนำผลที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยในระยะที่ 2 นี้เป็นระยะของการสร้างรูปแบบ ซึ่งมีที่มาจากนำผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ไปบูรณาการร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปยกเป็นร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีองค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ แนวทางการประเมินผลและเงื่อนไขความสำเร็จ ที่ได้มาจากแนวคิดองค์ประกอบของรูปแบบของสมาน อัสวภูมิ (2550) จากนั้นจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ และแบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของคู่มือ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม

(Focus Groups Discussion) ผู้เชี่ยวชาญ และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและนำผลที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนจำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนำเนื้อหาของรูปแบบและแบบประเมินไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมิน และใช้การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปแปลผลโดยนำไปเทียบกับเกณฑ์

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์เป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.53) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านการร่วมปรับปรุงพัฒนาอยู่ในระดับสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 2.72) รองลงมาคือด้านการร่วมวางแผน (ค่าเฉลี่ย 2.59) ตามลำดับ สำหรับด้านการร่วมติดตามประเมินผล อยู่ในระดับต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย 2.33) และความต้องการการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านการร่วมปฏิบัติ อยู่ในระดับสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.83) รองลงมาคือด้านการร่วมวางแผน (ค่าเฉลี่ย 4.82) ตามลำดับ สำหรับด้านการร่วมปรับปรุงพัฒนา อยู่ในระดับต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย 4.77)

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ แนวทางการประเมินผลและเงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบคือการมีส่วนร่วม 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ 2.1) เพื่อให้ได้แนวทางการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2.2) เพื่อให้การพัฒนาทักษะวิชาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การดำเนินการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การสร้างความสัมพันธ์ชุมชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ การติดตามประเมินผล และการชื่นชมยินดี 4) การประเมินผล ได้แก่ ประเมินการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเมินทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 5.1) โรงเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน 5.2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนต้องมีส่วนร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน และ 5.3) มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่าจากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิโดยรวมรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.85) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.86) และมีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.97) และเมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบแล้วพบว่าหลักการของรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.00) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.00) และมีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.00) สำหรับวัตถุประสงค์ของรูปแบบพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.86) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.86) และมีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.72) สำหรับการดำเนินการของรูปแบบพบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.75) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.75) และมีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.89) สำหรับแนวทางการประเมินผลของรูปแบบพบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.81) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71) และมีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.00) และเงื่อนไขความสำเร็จพบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.84) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.84) และมีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.00)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการร่วมปรับปรุงพัฒนา อยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาคือด้านการร่วมวางแผน สำหรับด้านการร่วมติดตามประเมินผล อยู่ในระดับต่ำสุด เนื่องจากในปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กยังไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าควรมีการพัฒนาตามตัวชี้วัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของทศพล อึ้งเพชร (2560) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของโรงเรียนใน

เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุทัยธานี มีสภาพการปฏิบัติงานที่เป็นจริงอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบหลักที่ 1 การวางแผน องค์ประกอบหลักที่ 2 การจัดองค์กร องค์ประกอบหลักที่ 3 การสร้างความสัมพันธ์ องค์ประกอบหลักที่ 4 การสร้างเครือข่าย องค์ประกอบหลักที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ องค์ประกอบหลักที่ 6 การติดตามประเมินผล และองค์ประกอบหลักที่ 7 การชื่นชมยินดี แต่ละองค์ประกอบสามารถอธิบายได้ดังนี้ องค์ประกอบหลักที่ 1 การวางแผน โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นกระบวนการที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงานโดยนำสิ่งที่คิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน แสดงให้เห็นว่าการวางแผนมีความสำคัญและเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เนื่องจากการที่จะกำหนดว่าการดำเนินงานควรจะเป็นไปอย่างไรและเป็นไปในทิศทางใดนั้นต้องมาจากวางแผนที่รอบคอบและรัดกุมก่อนเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑา จำปาเหลือง (2558) ที่พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดจันทบุรีมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ 2) ขั้นตอนการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล 5) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ องค์ประกอบหลักที่ 2 การจัดองค์กร โดยแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโรงเรียนเพื่อร่วมกันกำหนดโครงสร้างองค์กรเพื่อการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นว่าการจัดโครงสร้างองค์กรเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างเดิมขององค์กรนั้นไม่ได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงต้องมีการจัดโครงสร้างขององค์กรใหม่ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมอยู่ด้วยในการแสดงบทบาทในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของเมตต์ เมตต์การุณจิตต์ (2553) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดองค์กรเป็นหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร ที่ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการจัดองค์กร การมีส่วนร่วมในการสื่อสาร การมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิพล การมีส่วนร่วมในการประสานงาน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล องค์ประกอบที่ 3 การสร้างความสัมพันธ์ชุมชนของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดย การแต่งตั้งคณะทำงานวิเคราะห์การสร้างความสัมพันธ์ที่ร่วมกันกับผู้ปกครอง ชุมชน และวัด แสดงให้เห็นว่าการสร้างความสัมพันธ์ชุมชนเป็นงานที่สำคัญของสถานศึกษาเพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตระหนักรู้ในความสำคัญและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในชุมชนของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างความสัมพันธ์จะทำให้การเข้า

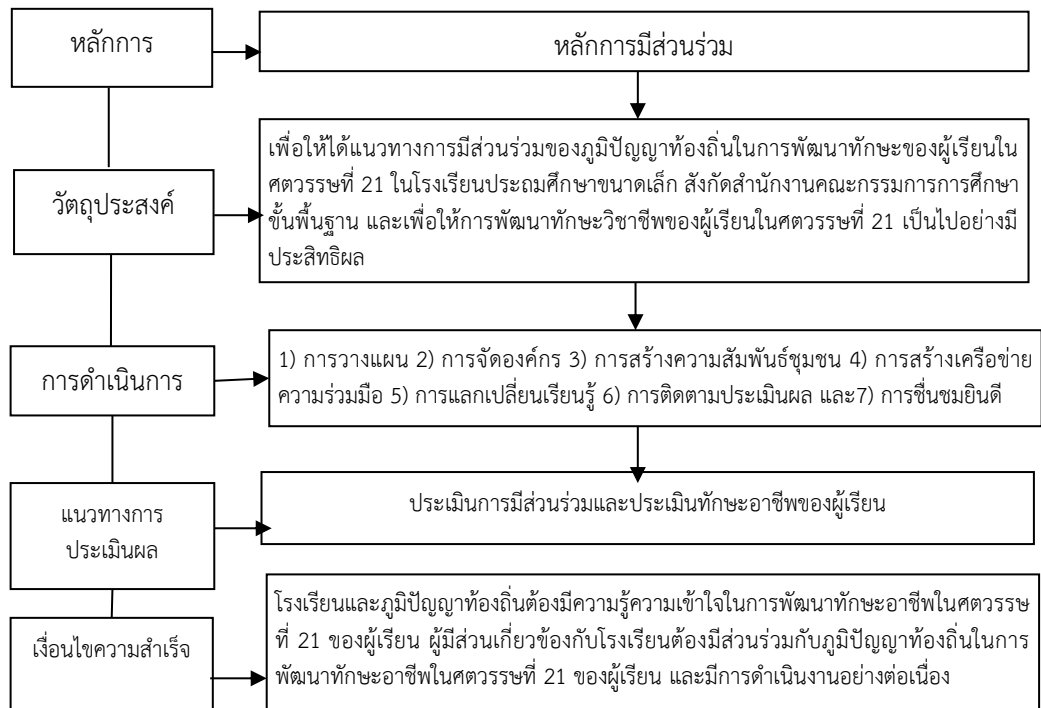
มามีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนกับโรงเรียนเป็นไปในทิศทางที่ดีมีความเต็มใจในการเข้ามามีส่วนร่วมจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน อีกทั้งยังทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนได้ตระหนักรู้ในความสัมพันธ์ในการพัฒนาอาชีพของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศศิวิมล จุลศิลป์ (2553) ที่พบว่าการสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ที่มี 8 ขั้นตอน ซึ่งทุกขั้นตอนมีความสำคัญและเป็นกระบวนการต่อเนื่องทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและยั่งยืนก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน องค์ประกอบที่ 4 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยการแต่งตั้งคณะทำงานสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่นในประสานงานการดำเนินงานให้เครือข่ายร่วมจัดกิจกรรมพัฒนาอาชีพของผู้เรียน แสดงให้เห็นว่าเครือข่ายจะทำให้การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนเป็นไปอย่างสะดวก ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมของเครือข่ายนั้น ทำให้การดำเนินการของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพผู้เรียนมีความเป็นรูปธรรมสามารถปฏิบัติได้จริงและเกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของมานิลพันธุ์ (2558) ที่พบว่าการสร้างเครือข่ายเป็นส่วนหนึ่งในแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการของโรงเรียนต้นแบบและบุคลากรทางการศึกษา ที่มีรูปแบบการพัฒนาทั้งการประชาสัมพันธ์ การสร้างเครือข่าย การพัฒนาเอกสารและสื่อ การให้ความช่วยเหลือเป็นที่เลี้ยงและนิเทศ การวิจัยสภาพปัญหา การส่งเสริมการติดตามประเมินผล การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเผยแพร่ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ องค์ประกอบที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพ จากการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นริเริ่มที่เป็นไปตามความสนใจ ความต้องการ และความถนัดของผู้เรียน แสดงให้เห็นว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นเป็นขั้นตอนสำคัญในการกระจายความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ผู้เรียนเพื่อการพัฒนาทักษะอาชีพ ทั้งนี้เนื่องจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความรู้จากความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) ที่มาจากการสัมผัสประสบการณ์บางครั้งไม่สามารถอธิบายได้โดยเฉพาะองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นความรู้ถ่ายทอดที่มีความกระจ่างชัด (Explicit Knowledge) ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปพัฒนาทักษะอาชีพได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นกัสนันท์ จิตระกาศ (2561) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของรูปแบบการมีส่วนร่วมของครูในการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มี 5 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การมีส่วนร่วมในการกำหนดความรู้ประกอบด้วย การร่วมคิดและวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผลในการกำหนดความรู้ 2) การมีส่วนร่วมในการสร้างและแสวงหาความรู้ประกอบด้วยการร่วมคิด 3) การมีส่วนร่วมในการเก็บความรู้ 4) การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 5) การมีส่วนร่วมในการนำความรู้ไปใช้ ซึ่งทั้ง 5 องค์ประกอบยังองค์ประกอบการมีส่วนร่วม 4 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ร่วมวางแผน 2) ร่วม

ปฏิบัติ 3) ร่วมติดตามประเมินผล 4) ร่วมปรับปรุงพัฒนา องค์ประกอบที่ 6 การติดตามประเมินผล โดยการแต่งตั้งคณะทำงานในการติดตามประเมินผลก่อนการดำเนินงาน ระหว่างดำเนินงาน และหลังการดำเนินงาน แสดงให้เห็นว่าการติดตามประเมินผลเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการตรวจสอบการดำเนินการตรวจสอบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากการติดตามประเมินผลเพื่อตรวจสอบจะทำให้การพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนมีความต่อเนื่องและพัฒนา และทราบว่าขณะนี้การดำเนินงานไปอยู่ที่อยู่จุดใดจากการเคลื่อนไหวที่เป็นกระบวนการอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งสามารถนำผลการประเมินที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องผลการวิจัยของ กนกอร บุญกว้าง (2559) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เป็นหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนกับโรงเรียนบ้านเหมือดขาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ ที่ประกอบด้วย 1) ระดมความคิด 2) การมีส่วนร่วมการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในการลงมือทำ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล 5) การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไข และ 6) การรับผลประโยชน์ร่วมกัน และ องค์ประกอบที่ 7 การชื่นชมยินดี โดยแต่งตั้งคณะทำงานกำหนดหลักเกณฑ์การให้รางวัลหรือค่าตอบแทนผลการดำเนินงานที่มีความสำเร็จ แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการชื่นชมยินดีของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนจัดเป็นการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ เนื่องจากการชื่นชมยินดีจะสร้างพลังในทางบวกต่อผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ อิตีรัตน์ ราศิริ และอาจินต์ สงทับ (2561) ที่กล่าวว่ากิจกรรมดำเนินการด้านชื่นชมยินดีก็มีหลากหลายอย่างด้วยกัน เช่น การให้รางวัลในรูปแบบต่างๆ การจัดนิทรรศการเปิดบ้านเปิดโรงเรียน และการประชาสัมพันธ์ผลงานผ่านสื่อ : เครือข่ายความร่วมมือ

3. การประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิโดยรวมรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากรูปแบบที่สร้างขึ้นมานั้นผ่านกระบวนการต่างๆอย่างเหมาะสมและผู้เชี่ยวชาญล้วนเป็นผู้ที่มีความรู้ และมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดารุณี เดชยศดี (2562) ที่พบว่าผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประสิทธิภาพ สอดคล้องและเหมาะสมสำหรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครูวิชาการ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะของผู้เรียน และเพื่อให้การพัฒนาทักษะวิชาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีการดำเนินการที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การสร้างความสัมพันธ์ชุมชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การติดตามประเมินผล และการชื่นชมยินดี และมีแนวทางการประเมินผลจากการประเมินการมีส่วนร่วมและประเมินทักษะอาชีพของผู้เรียน ภายใต้เงื่อนไขความสำเร็จคือโรงเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนต้องมีส่วนร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน และมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. สถานศึกษาควรนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไปประยุกต์ใช้ โดยปรับการดำเนินการบางส่วนให้เข้ากับบริบทในพื้นที่ของตน
2. สถานศึกษาควรเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการร่วมกับชุมชน เพื่อบูรณาการให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างเครือข่าย
3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน
4. กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาชีพของผู้เรียนที่ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าอย่างสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กนกกร บุญกว้าง. (2559). การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาของชุมชน กรณีศึกษา: โรงเรียนบ้านเหมือดขาวสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1. *วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต*, 16(1), 217-226.
- จารุวรรณ เต็มสุข. (2558). การพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะการสื่อสารแห่งศตวรรษที่ 21 ของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนัดดา เทียนฤกษ์. (2558). การพัฒนาโมเดลการวัดทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในศตวรรษที่ 21 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดารุณี เดชยศดี. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทศพล ธีระพร. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(1), 239-342.

- ทัศนีย์ ทองไชย. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตติรัตน์ ราศิริ และอาจินต์ สงทับ. (2561). แนวทางการมีส่วนร่วมภาคีเครือข่ายในการส่งเสริม สุขภาพผู้สูงอายุเพื่อก้าวสู่ “ศตวรรษที่21”. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการ สาธารณสุขภาคใต้, 2(1), 315-327.
- ธีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีโพธิ์โรจน์. (2554). กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการ เรียนรู้: *Learning Person Development*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- นภัสนันท์ จิตรภักดี. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมของครูในการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหาร การศึกษา). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- มณฑา จำปาเหลือง. (2558). รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาในการสร้าง บทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 8(3), 990-1005.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เมตต์ เมตต์การุณจิตต์. (2553). การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษา ประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี- สฤษดิ์วงศ์.
- ศศิวิมล จุลศิลป์. (2553). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้จัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้กระบวนการไอวีที. *วารสารสุนารี*, 4(2), 22-26.
- สมาน อัสวภูมิ. (2550). การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก. *วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 2(2), 76-85.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็น เลิศ*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2547). *คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- World Economic Forum. (2016). *The Global Competitiveness Report 2016-2017*. Geneva: World Economic Forum.

